

V predšolskem obdobju poteka nagel razvoj govorno-jezikovne komunikacije. Dojenčki se učijo predvsem osnov komunikacije, malčki tvorijo prve stavke in vsak dan usvajajo številne nove besede, predšolski otroci pa poleg širjenja besedišča in razvoja pripovedovalne zmožnosti usvajajo tudi številna slovnična pravila. Do vstopa v šolo je razvoj glasov pri otrocih zaključen, prav tako se izražajo v slovnično pravilnih stavkih. Razvoj komunikacije, jezika in govora poteka vse od rojstva dalje, otrok pa usvaja različna področja govorno-jezikovne komunikacije iz svojega okolja ter preko oseb, s katerimi preživi največ časa. Kljub temu, da govorno-jezikovni razvoj poteka po določenem zaporedju in upošteva posamezna pravila, pa je izjemno pomembno, da v interakciji z mlajšim predšolskim otrokom prilagodite svojo komunikacijo njegovi trenutni stopnji govorno-jezikovnega razvoja, saj mu tako nudite ustrezni govorni model, prav tako pa tudi spodbujate razvoj različnih področij govora, jezika in komunikacije.

PRILAGODITE HITROST SVOJEGA GOVORA

Mlajši predšolski otroci besedna sporočila procesirajo počasneje v primerjavi z odraslimi, kar še posebej velja za otroke z odstopanji v razvoju govorno-jezikovne komunikacije. Kadar se pogovarjate z otrokom, **prilagodite hitrost svojega govora**. Govor nekoliko upočasnite, prav tako pa otroku nudite **dovolj časa**, da lahko vaše sporočilo razume in se nanj ustrezno odzove.

SPUSTITE SE NA OTROKOVO FIZIČNO RAVEN IN VZPOSTAVITE OČESNI KONTAKT

Preden otroku nekaj poveste, se najprej **spustite na njegovo fizično raven**. Lahko počepnete, se usedete oziroma uležete na tla **nasproti otroka**. Prav tako je ob tem pomembno, da **vzpostavite očesni kontakt**. S slednjim se prepričate, da je otrok pozoren na vas in vas posluša. Ko se nahajate na otrokovi fizični višini, prav tako pa ste z njim vzpostavili očesni kontakt, mu povejte, kar ste želeli.

OPAZUJTE OTROKOVO NEVERBALNO KOMUNIKACIJO

Otrok vam marsikaj »pove«, kljub temu, da še ne govori oziroma ne govori veliko. Malček vas lahko pogleda, se vam nasmehne, najprej pogleda nek predmet, nato pogleda vas in ponovno ta predmet (vzpostavi t. i. skupno vezano pozornost), sega po želenem predmetu, se obrne stran od nečesa, uporabi različne gibe telesa, kaže s prstom in uporablja različne geste. Tudi cviljenje, smeh in spremembe v otrokovem načinu bebljanja vam lahko nudijo informacije o otrokovih zanimanjih in počutju. V aktivnost, ki je otroku všeč, se vključite tako, da se spustite na otrokovo fizično raven, nato pa **tiho opazujte in bodite pozorni na njegovo komunikacijo, ki ne vključuje govora**. Opazujte, s čim se otrok igra, kaj ga zanima in kaj ne, prav tako pa bodite pozorni na govorico njegovega telesa in očesni kontakt.

SLEDITE OTROKOVIM ZANIMANJEM

Otroka opazujte v različnih njemu ljubih aktivnostih kot tudi v vsakodnevnih dejavnostih in rutinah ter **bodite pozorni na to, kaj ga zanima**. Kadar v interakaciji z otrokom, bodisi v pogovoru bodisi v igri, upoštevate njegova zanimanja, je ta bolj motiviran za komunikacijo z vami. Prav tako obstaja večja verjetnost, da si bo, kadar sledite otroku in njegovim interesom, malček zapomnil nove besede in informacije o tistih stvareh, ki ga v danem trenutku zanimajo in je na njih takrat pozoren.

Kako odkriti otrokova zanimanja in jim slediti?

***Ne hitite** med vsakodnevnimi rutinami – v slednjih se otroci učijo o svetu okoli sebe, prav tako pa mu, poleg priložnosti za razvoj govorno-jezikovne komunikacije, te rutine ponujajo tudi številne priložnosti za vodenje interkacije in komunikacije z drugimi osebi.*

*Spustite se na **otrokovo fizično raven** in **vzpostavite očesni kontakt**.*

*Bodite pozorni na **otrokovo neverbalno komunikacijo** in ne le na njegov govor.*

*Otroku **ne zastavljajte preveč vprašanj**, zlasti tistih vprašanj, s katerimi preverjate otrokovo znanje. Pretirana uporaba vprašanj v interakciji z otrokom pogosto prekine komunikacijo namesto, da bi jo spodbujala.*

*Otroku **ne dajajte navodil**, s čim in kako naj se igra, temveč pustite, da sam vodi svojo igro, ki je lahko včasih drugačna od pričakovane.*

***Ne prezrite otrokovih interesov in ne preusmerjajte njegove pozornosti** (na primer, če z otrokom gledate knjigo in je otrok pozoren na narisano rožo, komentirajte slednjo in ne narisanega slona).*

*Ne delajte stvari namesto otroka, temveč **počakajte** in mu pustite, da prosi za pomoč oziroma da se uči iz lastnih izkušenj in napak.*

INTERPRETIRAJTE OTROKOVO SPOROČILO

Malčki svoje ideje, misli in želje ne sporočajo le besedno, temveč tudi na različne nebesedne načine. Da bi lahko pravilno razumeli otrokovo celotno sporočilo, pozorno opazujte njegova dejanja, prav tako pa poslušajte njegovo oglašanje in govor, če se že sporazumeva besedno. Na podlagi vseh teh informacij boste otrokovo sporočilo bolje in pravilneje razumeli.

Kako interpretirati otrokovo sporočilo?

*Bodite pozorni na to, kaj otrok **počne** (na primer, ali se igra daljši čas z določeno igračo, sega po predmetih, jih odriva itd.) in razmislite, kaj bi lahko njegova dejanja pomenila.*

*Poslušajte **otrokovo oglašanje** (na primer, ali otrok cvili, se smeji, beblja itd.) in razmislite, kaj lahko njegovo oglašanje pomeni.*

*Poslušajte **otrokove besede**, če že govori.*

Na primer, ko otroku ponudite banano, jo lahko z roko odrine in obrne glavo na stran, hkrati pa zagodrnja. Na podlagi njegovih dejanj in oglašanja lahko sklepamo, da ne želi jesti banane.

NA OTROKOVO SPOROČILO SE USTREZNO ODZOVITE

Potem, ko interpretirate otrokovo celotno sporočilo, se nanj **ustrezno odzovite**. Pri svojem odzivu oziroma odgovoru upoštevajte otrokovo trenutno stopnjo razvoja govorno-jezikovne komunikacije in mu nudite model, ki se nahaja stopnjo višje (na primer, če otrok komunicira predvsem neverbalno, se na njegove poskuse komunikacije odzovite z enobesednimi izjavami; če otrok tvori kratke, dvobesedne stavke, mu nudite model izjav s tremi besedami itd.).

Kako se lahko odzovete na otrokovo sporočilo?

***IMITIRAJTE** oziroma posnemajte otrokova dejanja, oglašanje ali besede.*

***KOMENTIRAJTE** njegova dejanja ali besede.*

***PONOVITE, DOPOLNITE IN RAZŠIRITE OTROKOVO IZJAVO**.*

***ZASTAVITE VPRAŠANJE**, ki se nanaša na otrokova dejanja ali besede.*

***ODGOVORITE** na otrokovo vprašanje.*

OPISUJTE IN KOMENTIRAJTE

Dojenčki, malčki in starejši predšolski otroci se govora ter jezika učijo iz okolja in od ljudi, s katerimi preživijo veliko časa. Kadar otroke izpostavite jezikovno bogatemu okolju med vsakodnevnimi dejavnostmi in rutinami, kot so na primer previjanje, oblačenje, priprava obrokov in hranjenje itd., in tudi med njihovo igro, jim s tem omogočite, da slišijo uporabo jezika v različnih konkretnih situacijah. Večji količini jezika otroka izpostavite tako, da lahko med različnimi aktivnostmi z otrokom **z uporabo kratkih stavkov izražate, kaj vidite, slišite ali delate**.

Na primer, kadar z otrokom pečete piškote, lahko rečete: »Oči peče piškote! Čokoladne kapljice dajem v testo. Mešam testo! Piškote bom dal v pečico.«

Poleg tega, da opisujete, kar vidite, slišite ali počnete sami, lahko **s kratkimi stavki izražate to, kar vidi, sliši oziroma počne otrok**.

Na primer, kadar se otrok igra s kockami, lahko rečete: »Vau, kako visok stolp si zgradil! V roki imaš modro kocko. Vrgel si rdečo kocko. Preštejva, koliko kock imaš tukaj – ena, dve, tri! Tri kocke.«

Kadar opisujete to, kar vidi, sliši ali počne otrok, mu ne zastavljate vprašanj, temveč nudite le ustrezen jezikovni model.

Z **opisovanjem** lahko prav tako ustvarite jezikovno bogato okolje za otroka. Opišite predmet, s katerim se otrok igra oziroma ga opazuje.

Na primer, če sta z otrokom na kmetiji, tako poimenujete in opišete različne živali: »Poglej to kravo! Črna je in ima bele lise.« ali »Tam je pujs. Je velik in roza. Rad se igra v blatu.«

Z uporabo **komentarjev** lahko otroku nudite pojasnila, kaj se trenutno dogaja ali kaj se bo zgodilo kasneje (na primer: »Ko se zbudiš, bomo šli v trgovino.«), ali pa dodatne informacije, ki so bodisi povsem naključne bodisi pa vezane na določeno temo (na primer: »Rad grem na sprehod v park.«).

Bodite pozorni, da ne uporabljate preveč tovrstnih komentarjev oziroma opisov. Opisane strategije uporabite dvakrat ali trikrat zaporedoma, nato pa se ustavite, opazujete otroka in počakajte na njegov morebiten odziv.

PONOVITE, DOPOLNITE IN RAZŠIRITE OTROKOVO IZJAVO

Ko mlajši predšolski otroci pričnejo govoriti, se sprva pogosto izražajo s posameznimi besedami, ki jih kasneje zmorejo povezati v krajše stavke. Slednji slovnično večinoma še niso pravilni, saj malčki še ne poznajo oziroma ne upoštevajo vseh jezikovnih pravil (na primer uporabijo nepravilen vrstni red besed, izpustijo določene besede itd.). Kadar ponovite otrokovo izjavo in jo **dopolnite**, mu nudite **slovnično pravilen jezikovni model** njegove izjave brez, da bi ga neposredno popravili. Pri tem je priporočljivo, da tiste dele izjave, ki ste jih dopolnili z manjkajočo slovnico ali besedami, poudarite z glasom (na primer uporabite višji ton govora), nove besede pa lahko tudi večkrat ponovite. Pomembno je, da z otrokom govorite v **slovnično pravilnih izjavah** in mu tako nudite pravilen jezikovni model.

*Na primer, če otrok reče: »Avto!« lahko rečete: »Ja, avto **vozi**!«; če otrok vidi veliko žogo in reče: »Velik!«, lahko rečete: »Ja, to je **velika žoga**.«*

Ko ponovite otrokovo izjavo, mu na ta način sporočate, da ste ga slišali, prav tako pa tudi, da je njegova izjava za vas pomembna, kar ga morda spodbudi, da jo lahko ponovno reče (bodisi takoj bodisi kasneje) oziroma ponovi vaš pravilnejši jezikovni model.

Pri **širjenju** otrokovih izjav pa poleg tega, da otrokovo izjavo ponovite in dopolnite z manjkajočimi besedami ali slovničnimi pravili, **dodate nove informacije**.

*Na primer, če otrok reče: »Avto!«, lahko rečete: »Ja, avto **vozi**! **Avto** vozi **hitro**!«; če otrok vidi veliko žogo in reče: »Velik!«, lahko rečete: »Ja, imaš **veliko žogo**! Velika **žoga ima pike**!«*

Pri uporabi strategije ponavljanja, dopolnjevanja in širjenja otrokovih izjav bodite pozorni, da je **ne uporabljate pretirano**. Pogovor med vami in otrokom naj teče čim bolj naravno; kadar med pogovorom le ponavljamo in širimo otrokove izjave, lahko to zmoti njegov naraven tok. Prav tako pa lahko pretirana uporaba te strategije vodi v otrokovo pričakovanje, da boste njegove izjave ves čas ponavljali in razširjali.

POSTAVLJAJTE VPRAŠANJA (vendar ne preveč)

Jezikovno bogato okolje otroku nudi številne priložnosti za širjenje besedišča in usvajanje različnih slovničnih pravil. Šele, ko ima otrok dovolj bogato besedišče in je izpostavljen zadostni količini jezika, je zmožen ustrezno odgovarjati na vprašanja različnega tipa. Pri postavljanju vprašanj je izjemno pomembno, da jih otroku **ne zastavljate prepogosto**. Kadar se otroku zastavlja vprašanje za vprašanjem brez, da bi mu nudili dovolj časa, da pripravi odgovor, lahko občuti dodaten pritisk, zaradi katerega težje izgovori besede v svoji izjavi. Če je vprašanj preveč, nekateri otroci na njih enostavno ne odgovarjajo, prav tako pa lahko neradi odgovarjajo na tista vprašanja, ki preverjajo njihovo znanje ali pa so za njih trenutno prezahtevna.

V pogovoru z otrokom uporabite **različne tipe vprašanj** (vprašalnice *kaj*, *kje*, *kdo, kdaj*, *kako*, *zakaj* in vprašanja, ki zahtevajo *da/ne* odgovor), prav tako pa upoštevajte pravilo, da za vsako zastavljeno vprašanje nato uporabite med dve in štiri trditve (na primer komentar, opis itd.). Priporočljiva je uporaba **vprašanj odprtega tipa** (na primer: »Kaj misliš o...« ali: »Kako naredimo...« itd.), ki zahtevajo odgovor, ki je daljši od ene ali dveh besed, prav tako pa omogočajo oblikovanje več različnih odgovorov.

Z uporabo **retoričnih vprašanj ali izjav** lahko otroka izpostavite različnim tipom vprašanj še preden zmore na tovrstna vprašanja odprtega tipa odgovoriti. Vprašanja zastavite tako, da odgovora nujno ne potrebujete, temveč ga lahko otroku ponudite sami, če na zastavljeno vprašanje ne odgovori.

Na primer, z malčkom se igrate na tleh in otrok drži rdeč vlak. Namesto, da otroku zastavljate številna vprašanja, kot so: »Kaj je to? Kakšne barve je?« najprej govorite o tem, kar otrok vidi, sliši in počne: »Ti imaš vlak! Vlak je rdeče barve. Vlak je na progi. ČU-ČU!« Nato otroku zastavite vprašanje, kot je: »Zanima me, kam bi lahko postavila železniško postajo?« in počakajte na njegov odziv. Če otrok premakne železniško postajo, lahko rečete: »Železniško postajo si postavil ob progo!« V primeru, da otrok ne naredi nič, jo lahko premaknete sami, pri čemer pa z opisovanjem in komentiranjem izrazite, kaj počnete: »Mislim, da bi lahko železniško postajo postavila... tukaj! Zraven dreves. Ja, železniška postaja je zraven dreves.«

Ko otrok odgovori na zastavljeno vprašanje, mu s ponavljanjem, dopolnjevanjem in širjenjem njegovega odgovora pomagajte pri nadaljnjem bogatenju njegovega besedišča ter razvoju jezikovnih spretnosti.

Viri:

Yeh, K. (2011). *Strategies to Help Child Talk: Parallel and Self Talk.* Pridobljeno s

http://www.playingwithwords365.com/strategies-to-help-your-child-talk-parallel-and-self-talk//

Yeh, K. (2011). *Strategies to Help Child Talk: Using Expansions and Extensions.* Pridobljeno s http://www.playingwithwords365.com/strategies-to-help-your-child-talk-using-expansions-and-extensions//

Yeh, K. (2011). *Strategies to Help Child Talk: Commenting and Asking Questions.* Pridobljeno s http://www.playingwithwords365.com/strategies-to-help-your-child-talk-commenting-and-asking-questions//

Yeh, K. (2013). *How to Help Your Child Talk: Slow Down and be Present.* Pridobljeno s http://www.playingwithwords365.com/how-to-help-your-child-talk-slow-down-and-be-present/

Yeh, K. (2013). *How to Help Your Child Talk: Get Down on His/Her Level and Make Eye Contact.* Pridobljeno s http://www.playingwithwords365.com/how-to-help-your-child-talk-get-down-at-hisher-level/

Yeh, K. (2013). *How to Help Your Child Talk: Listen With Your Eyes.* Pridobljeno s http://www.playingwithwords365.com/how-to-help-your-child-talk-listen-with-your-eyes/

Yeh, K. (2014). *How to Help Your Child Talk: Follow Your Child's Lead.* Pridobljeno s http://www.playingwithwords365.com/how-to-help-your-child-talk-follow-your-childs-lead//

Yeh, K. (2014). *How to Help Your Child Talk: Becoming a Interpreter.* Pridobljeno s http://www.playingwithwords365.com/how-to-help-your-child-talk-interpret//

Yeh, K. (2014). *How to Help Your Child Talk: Respond Meaningfully.* Pridobljeno s http://www.playingwithwords365.com/how-to-help-your-child-talk-respond-meaningfully//

Yeh, K. (2014). *How to Help Your Child Talk: Become a Narrator.* Pridobljeno s http://www.playingwithwords365.com/how-to-help-your-child-talk-become-a-narrator//

Yeh, K. (2014). *How to Help Your Child Talk: Expending Your Child's Words.* Pridobljeno s http://www.playingwithwords365.com/how-to-help-your-child-talk-expanding-your-childs-words//